

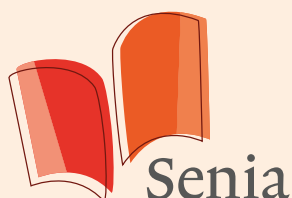
Eén boek,
duizend
gesprekken

Leeswijzer

Yvonne Keuls

Mevrouw mijn moeder

Informatie & contact

Postbus 83
8120 AB Olst

info@senia.nl
0570 - 56 26 56

www.senia.nl

Volg ons op

Beste boekenliefhebber,

Wat leuk dat je meedoet aan een open leesclub over 'Mevrouw mijn moeder' van Yvonne Keuls. Want samen over boeken praten is inspirerend en verrijkend. Je bekijkt een boek met andere ogen en ontdekt nieuwe dingen. Bovendien ontmoet je andere liefhebbers.

Deze leeswijzer geeft achtergrondinformatie en discussievragen bij 'Mevrouw mijn moeder'. Hiermee kun je je voorbereiden op de open leesclub. Het is tevens een leidraad voor een verdiepende boekbespreking.

In november is een nieuwe, speciale uitgave van 'Mevrouw mijn moeder' het cadeautje van de bibliotheek aan lezers. Het boek past goed bij het thema van de campagne 'Nederland Leest': Oud worden, jong blijven. De hele maand november zijn er activiteiten en lezingen rond het thema én Yvonne Keuls. Meer info: <https://www.hebban.nl/nederlandleest>.

We wensen je veel leesclubplezier!

Leesclubgroet,
Stichting Senia
Hebban

Leesclubs van Senia

Houd je van lezen en wil je daar meer mee doen? Sluit je aan bij een leesclub! In een leesclub lees je dezelfde boeken en bespreek je deze samen aan de hand van leeswijzers. Senia helpt graag bij het vinden van een leesclub in je omgeving. Het is uiteraard mogelijk eerst vrijblijvend kennis te maken.

Meer info:
www.senia.nl.

Hebban - lezerscommunity

Hebban is de grootste en leukste lezerscommunity van Nederland en Vlaanderen. Met een gratis Hebban-account kun je recensies plaatsen, boeken beoordelen, boeken die je hebt gelezen of nog wilt lezen organiseren en nog heel veel meer. Ook kun je meedoen aan de online Hebban Leesclubs.

Meer info:
www.hebban.nl.

Auteur:
Yvonne Keuls

Titel:
Mevrouw mijn moeder

Oorspronkelijke taal:
Nederlands

Uitgever:
Ambo/Anthos Uitgevers, Amsterdam

Gebruikte uitgave:
2006, 255 pagina's

Eerste uitgave:
1999

ISBN:
978 90 263 1991 4

ISBN e-book:
978 90 414 1796 1

Genre:
Literaire roman

Auteur leeswijzer:
Elizabeth Kooman

Uitgever leeswijzer:
Stichting Senia, 2022

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de samensteller/Stichting Senia.

Samenvatting

In een droom ziet Yvonne Bamberg haar bejaarde moeder Johanna Redeker (Jopi) aan een soort ballon langzaam verdwijnen. Haar droom eindigt met een rinkelende telefoon: haar broer belt om te vertellen dat hun moeder is overleden. In het verhaal dat dan volgt, schetst Yvonne heen en weer gaande in de tijd het leven van haar moeder, een eigenzinnig Indische dame.

Vanuit Nederlands-Indië verhuist het gezin in 1938 – het jaar waarin Yvonne zeven wordt – naar Den Haag. Haar moeder houdt Nederlands-Indië levend door de verhalen die ze haar kinderen vertelt. Jopi stelt haar huis open voor iedereen, maar aan huishouden besteedt ze weinig energie. Ze koopt nieuwe theedoeken in plaats van de vieze te wassen. Buiten komt ze in eerste instantie nauwelijks, maar laat zich door Yvonne vertellen over Den Haag. Een Den Haag dat in de fantasievolle verhalen van Yvonne Indische trekjes krijgt.

Jopi verliest in Nederland haar man en oudste dochter. Haar zoons zijn heilig voor haar, ze verzet zich tegen de carrière van Yvonne als schrijfster en heeft stevast commentaar op wat Yvonne in interviews zegt.

Als haar moeder erg oud geworden is, stelt Yvonne haar voor om samen nog een keer terug te gaan naar Indonesië. Jopi durft niet te vliegen, maar wil graag dat Yvonne gaat, zodat zij erover kan vertellen. Yvonne bezoekt haar moeders geboortehuis in Salatiga en het huis waar zij zelf ter wereld kwam in Jakarta. Ook onderwerpt ze zich, op aanraden van haar moeder schoorvoetend, aan een doekoen (medicijnvrouw), omdat ze kale plekken op haar hoofd heeft. Yvonne's haar begint weer te groeien.

Als het niet langer verantwoord is om hun moeder alleen te laten wonen, verblijven de kinderen om beurten bij haar, want van een verzorgingshuis wil Jopi niets weten. Ook regelen de kinderen vrouwen die hun moeder willen verzorgen, maar door haar eigenzinnigheid en racistische opmerkingen houden deze dames het niet lang vol in gezelschap van mevrouw Redeker.

Nadat Jopi door haar rug gaat, belandt zij in het ziekenhuis en daarna in een revalidatiecentrum. Mentaal gaat ze er bijna aan onderdoor en de kinderen laten het huis zodanig aanpassen dat hun moeder daar toch weer kan gaan wonen. Eén voor één overlijden de vriendinnen van Jopi. Een aantal beroertes en vocht in de longen worden Johanna Redeker uiteindelijk fataal.

Analyse

Structuur en perspectief

Het verhaal bestaat uit eenentwintig ongenummerde en titelloze hoofdstukken. Ik-verteller is Yvonne Bamberg, dochter van hoofdpersoon Johanna Redeker. Yvonne vertelt in de verleden tijd en kijkt terug op haar moeders leven. Dat valt al op te maken uit de eerste pagina, waarin Yvonne

vertelt over haar moeders dood. Veel later blijkt dat ook dit overlijden alweer langere tijd achter haar ligt. Yvonne maakt daar melding van het feit dat ze vier jaar na het overlijden van haar moeder een bezoek brengt aan haar tantes in Salatiga (Indonesië). Binnen het verhaal wordt veel gesprongen in tijd en plaats, witregels geven deze overgangen aan. Soms laat de verteller merken dat ze al op de hoogte is van latere gebeurtenissen, zoals richting het eind van de roman, waar staat: 'Het zou haar laatste Kerstmis worden, maar dat wisten we toen nog niet.'

Tijd en ruimte

Het verhaal van Yvonne's moeder beslaat haar hele leven, van Johanna's geboorte in 1892 tot en met haar overlijden in 1988. Deze jaartallen zijn af te leiden uit enkele jaartallen en leeftijden die genoemd worden in het verhaal. Kort wordt er ook iets over de voorouders van Johanna verteld en, zoals hiervoor al vermeld is, blijkt de verteller terug een aantal jaren na haar moeders dood.

De plaatsen/ruimtes waar het verhaal zich afspeelt, krijgen veel aandacht. De plaats waar Johanna opgroeide, Salatiga, komt tot leven door de herinneringen van Johanna en door het bezoek dat Yvonne aan die plaats brengt. Eenmaal in Nederland woont Johanna in Den Haag, eerst in een pension aan het Frederik Hendrikplein, later onder meer aan de Laan van Meerdervoort. Het huis waarin de bejaarde moeder woont, wordt uitgebreid beschreven. Ook de Preva Stichting, waar ze korte tijd is opgenomen, is een belangrijke ruimte in het verhaal. Johanna Redeker voelt zich sterk verbonden met haar geboortegrond. Bij haar vertrek uit Indonesië, neemt ze voor het hele gezin zakjes aarde mee, die later over hun kist kunnen worden uitgestrooid.

Thematiek en motieven

Thematiek

Het draait in *Mevrouw mijn moeder* om de relatie tussen moeder en dochter. Voor Yvonne is die relatie er een van haat-liefde. Ze verfoeit haar moeders dominantie en het diep verankerde standsverschil waaruit discriminerende en racistische opmerkingen voortkomen. Ook worstelt ze met de vraag hoe ver zij en haar broers moeten gaan in de zorg voor hun bejaarde moeder.

Tegelijk voelt Yvonne zich diep verbonden met haar moeder. Die verbondenheid uit zich vooral in het vertellen van verhalen. Yvonne was al van jongs af aan haar moeders ogen. Veilig in haar huis in het zo onbekende Nederland, wachtte ze op Yvonne, hoefde slechts 'Eènnnn...???' te vragen en Yvonne riep voor haar een wereld op zoals haar moeder die graag zou willen zien. Ook later, wanneer de moeder een reis naar haar geboortegrond niet meer ziet zitten, is het Yvonne die gaat en door haar verhalen het land naar haar moeder brengt.

Motieven

- **De kracht van verhalen:** de moeder is een verteller, zij maakt met haar verhalen haar kinderen deelgenoot van haar Indische wortels en van de Indische cultuur. Yvonne (zie hiervoor) vertelt haar moeder over de plaatsen die buiten haar zicht zijn. Die verhalen zijn zelfs sterker dan de werkelijkheid. Want wanneer de moeder eindelijk zelf wat verder van huis komt en de werkelijkheid niet blijkt te stroken met de verhalen van haar dochter, ontkent ze de werkelijkheid: 'Zo ziet het er niet uit'.
- **Dood:** niet alleen het sterven van Johanna Redeker is door het verhaal verweven, de dood komt vaker terug. Johanna's oudste dochter overlijdt op jonge leeftijd, en dat sterven draagt moeder Johanna met zich mee. Verder zijn er het overlijden van Yvonne's vader en enkele 'tantes'.
- **Standverschillen:** Yvonne's moeder deelt mensen in naar stand. Over een vriendinnetje van Yvonne op een foto zwijgt ze bijvoorbeeld in alle talen. Later blijkt het de dochter van de tuinman te zijn, met wie Yvonne eigenlijk niet mag optrekken uit angst dat ze als Hollands meisje Maleis zal gaan praten. Later noemt Johanna een van de dames die haar in huis komt ondersteunen 'meid'. Zo zijn er meer voorbeelden van discriminatie, voortkomend uit het standsverschil waarmee Johanna is groot geworden.
- **Cultuurverschillen:** een voorbeeld hiervan is het moment waarop Yvonne als pasgeborene een nierbekkenontsteking krijgt en haar moeder weigert haar in het ziekenhuis te laten opnemen.
- **Heimwee:** de moeder omringt zichzelf met dingen en gewoonten uit het Indië van haar jeugd en jongvolwassen leven.
- **Verhouding zonen/dochters en mannen/vrouwen:** wat steeds terugkeert is dat zonen belangrijker zijn dan dochters. Tegelijk is de roman een ode aan het matriarchaat. De Indische vrouwen maken thuis de dienst uit.
- **Leidmotieven** (zie nader toegelicht onder het kopje symboliek): bontjas, gebit, schoenen, stoel.

Symbolen

Mevrouw mijn moeder zit vol symboliek, wat past bij de Indische cultuur van Yvonne's moeder. Het boek opent meteen met twee dromen, waarin Yvonne's geboorte en haar moeders dood verbonden worden. Haar moeder droomt kort voor Yvonne's geboorte dat zij aan een soort blaas naar beneden komt zweven, Yvonne droomt in de nacht dat haar moeder sterft dat haar moeder aan een soort blaas de lucht in gaat.

In die droom van Yvonne draagt haar moeder een bontjas. Die jas komt vaak terug. Johanna kreeg hem van haar man en de jas symboliseert voor haar het land van herkomst. Ze wil die jas niet kwijt, en net zo wil zij haar wortels niet kwijt. Als zij te oud wordt om de zware bontjas te dragen, wordt

hij door een kleermaker stiekem steeds lichter gemaakt met stukken nepbont. Schoenen associeert Johanna eerst juist met Holland. In Indië droeg zij het liefst pantoffeltjes, maar haar man dwingt haar te leren lopen op veterschoenen die hij haar gegeven heeft. Zo zal ze klaar zijn voor haar nieuwe land. Johanna verafschuwt ze. Eenmaal in Nederland staan de schoenen symbool voor het verlies van Indië.

Yvonne's moeder heeft tot op hoge leeftijd nog een heel gaaf gebit. Het symboliseert haar kracht ondanks haar ouderdom. Wanneer er een tand lostzit, is dat voor Johanna een teken van het begin van het einde.

Symboliek is er ook in Yvonne's naamgeving. Haar vader noemt zijn in december (boogschutter) geboren dochter Yvonne, wat ‘strijdster met een iepenhouten boog’ betekent. Haar moeder vindt dit niks voor een meisje en noemt haar Angin, het Maleise woord voor ‘wind’: ‘Want de wind neemt de verhalen mee. Kabar angin betekent “gerucht” – het kan waar zijn, het kan niet waar zijn – of: “verhaal dat op de wind wordt gedragen”.’ Later blijken Yvonne en haar moeder elkaar te vinden in het vertellen van verhalen (zie ook onder de kopjes ‘Thematiek’ en ‘Motieven’).

Personages

• Johanna Redeker (Jopi)

Hoofdpersoon in de roman, dochter van een Hollandse koloniaal en een Javaanse vrouw die kort na Johanna's dood overleed. We zien haar door de ogen van haar dochter Yvonne. Johanna is een eigenzinnige, Indische vrouw. Ze houdt zich in Nederland met hand en tand vast aan haar Indische leven en kan met name aan het eind van haar leven erg lastig zijn voor haar omgeving. Ondanks dat wordt zij door Yvonne erg geliefd.

• Yvonne Bamberg

Dochter van Johanna Redeker en Samuel Bamberg. Zij is het die haar moeder schetst, maar komt tussen de regels door ook zelf als eigenzinnig naar voren. Zo trekt zij als werkende moeder haar eigen plan in een omgeving die deze combinatie van werken en zorgen niet als ideaal beschouwt.

Moeder en dochter zijn de belangrijkste personages in deze roman. Daarnaast komen de vader, de zus en broers, enkele ‘tantes’ (ook vriendinnen van de moeder worden zo genoemd) en een schare aan gezelschaps/verzorgingsdames voorbij.

Titel en motto

Titel

Eén van de vrouwen die een tijdje voor Yvonne's moeder zorgt, mevrouw Anthonijs, zegt in gesprek met Yvonne steevast ‘MevrouwUwmoeder’. Wanneer Yvonne's moeder zelfstandig uit haar stoel omhoog is gekomen, iets wat ze in geen tijden meer heeft gedaan, staat er: ‘Dat had ze ’m dan toch maar geleverd, mevrouw mijn moeder [...]. Mevrouw mijn moeder, wijdbeens voor haar stoel.’

In Nederlands-Indië was ‘nonja besar’ de aanspreekvorm voor Nederlandse vrouwen. Het betekent ‘vrouw van de baas, bazin’, en duidt op de vrouw die aan het hoofd van een familie staat. Johanna is duidelijk zo’n vrouw, die graag de touwtjes in handen houdt. In de uitdrukking ‘mevrouw mijn moeder’ zit afstand en nabijheid, wat goed past bij de verhouding tussen Johanna en haar dochter Yvonne.

Motto

Het motto van schilder Pablo Picasso (1881-1973) luidt: ‘Het duurt erg lang voordat men jong wordt.’ Dit motto sluit aan bij de scène in het eerste hoofdstuk van de roman waarin Yvonne haar overleden moeder ziet: ‘Ze was jong geworden. Zo jong als mijn zuster. Haar gezicht was zacht, want ook de dood was nog jong. Morgen – dat had ik bij mijn zuster gezien – morgen zou haar gezicht verharden.’

Taal en stijl

Keuls stijl kenmerkt zich in gewoon, eenvoudig taalgebruik en veel dialogen. Daarin komen heel regelmatig woorden uit het Indië van moeder Johanna voor, die achterin worden verklaard. Humor is Keuls niet vreemd, en duikt met name op als ze de kleine avonturen van de clan van Indische dames uit de doeken doet. Onderkoeld beschrijft ze bijvoorbeeld hoe de ‘tantes’ op de terugweg van een begrafenis de taxichauffeur bij Albert Heijn laten stoppen zodat ze wat boodschappen kunnen doen. ‘De meneer was de beroerdste niet. Bovendien had hij al die tijd eersterangs gezeten bij een cabaretvoorstelling die hij nooit van zijn leven meer voorgeschoteld zou krijgen, hij was bereid een tegenprestatie te leveren.’

Reacties van de pers

Het werk van Yvonne Keuls en daarmee ook *Mevrouw mijn moeder* kon niet op veel waardering rekenen in de meeste grote Nederlandse kranten. Veel literaire critici vonden haar werk te commercieel en te weinig literair, waarna ze weinig aandacht meer kreeg. Verkoopcijfers hebben hieronder nooit geleden, bij het leespubliek is Keuls geliefd. Een greep uit de reacties in kranten die wel over *Mevrouw mijn moeder* schreven:

'*Mevrouw mijn moeder* is een prachtig, ingetogen boek geworden. Keuls beschrijft in grote trekken het leven van haar eigen moeder en is de aangewezen persoon om dat leven de revue te laten passeren, doortrokken van allerlei raciale vooroordelen, bijgeloof, Javaanse mystiek en Haagse kapsones. Zij heeft die Indische levenssfeer voor mijn gevoel bijzonder authentiek weergegeven.'

Joop van den Berg in Trouw, 13 maart 1999.

'Moeder Keuls had geen hoge pet op van de artistieke kwaliteiten van haar dochter. Maar juist dankzij die kwaliteiten heeft ze een klein monument voor haar opgericht.'

Rien van den Berg in Nederlands Dagblad, 16 maart 1999.

'Keuls vertelt op humorvolle wijze, telkens scherp opmerkend, hoe het dit gezin in het koude Nederland verging. [...] Yvonne Keuls tekent in liefdevolle woorden de strijd met en om een vaak lastige moeder.'

Andries Knevel in Reformatorisch Dagblad, 10 maart 1999.

'Een ode aan de vertelkunst. Zo kan dit boek van Yvonne Keuls het beste getypeerd worden. Maar het is tevens een ontroerende, humorvolle en meeslepende beschrijving van het leven van haar Indische moeder.'

Miriam Piters in Leeswolf, 31 december 2001.

Informatie over de auteur

Yvonne Keuls, geboren Bamberg (1931 te Batavia), vertelt in *Mevrouw mijn moeder* over haar eigen moeder en blijft dicht bij de werkelijkheid. Haar eigen leven passeert in de roman ook de revue. In het jaar dat Yvonne zeven wordt, komt ze vanuit Nederlands-Indië in Den Haag te wonen. Na de lagere school gaat ze naar de HBS-B op het Grotius Lyceum. Graag wil ze daarna naar de toneelschool, maar haar moeder vindt dat ze onderwijzeres moet worden, en zo geschiedt. Na haar huwelijk met Rob Keuls in 1954 mag ze niet langer als onderwijzeres werken en vindt werk op het kantoor van een verzekeringsmaatschappij. Bij de toneelvereniging van deze maatschappij belandt ze alsnog op de planken. Na de geboorte van haar eerste dochter begint Keuls met schrijven. Schetsen, gedichten, toneelstukken en hoorspelen.

Bekend werd zij om haar scenario voor de verfilming (1969-1970) van Louis Couperus' *De boeken der kleine zielen*. Ze neemt initiatief voor een opvanghuis voor jongeren en verwerkt de verhalen die ze hoort in romans, zoals *Jan Rap en z'n maat* (1977) en *Het verrotte leven van Floortje Bloem* (1982). Voor *Mevrouw mijn moeder* ontving Keuls in 1999 de Trouw Publieksprijs (tegenwoordig de NS Publieksprijs).

Situering

Naast haar werk waarin problemen van jongeren centraal staan, schreef Keuls ook vaker over haar moederland Indonesië. In *Indische tantes* (1988) bijvoorbeeld, en in *De tocht van het kind* (1990) schreef ze naar aanleiding van haar derde reis naar Indonesië haar jeugdherinneringen op en droeg het boek op aan haar moeder. De mystiek van Indonesië klinkt in dit boek door, net als in *Mevrouw mijn moeder*. Verhalen over haar jeugd vertelde ze vanaf 1992 ook enkele seizoenen in het theater onder de titel *Het land van mijn moeder*.

Suggesties en aanbevelingen

In het Nederlandse taalgebied zijn er heel wat schrijvers die een boek geschreven hebben over hun moeder. Te denken valt aan Tom Lanoye met *Sprakeloos* (2009), Maarten 't Hart met *Magdalena* (2015) en Arnon Grunberg met *Moedervlekken* (2016). Wie romans wil lezen met de sfeer van Nederlands-Indië/Indonesië kan terecht bij Marion Bloem, bijvoorbeeld in *Geen gewoon Indisch meisje* (1983) en *Een meisje van honderd* (2012). Romans waarin het koloniale verleden op een meer politieke manier dan in *Mevrouw mijn moeder* een rol speelt, zijn er veel meer. Te denken valt aan *De Indische boeken* (2002) van Adriaan van Dis en het werk van Hella Haasse, bijvoorbeeld *Oeroeg* (1948). Romans van recenter datum waarin Nederlands-Indië/Indonesië het decor vormen zijn bijvoorbeeld *De tolk van Java* van Alfred Birney (2016) en *Vluchthaven* van Anne van den Dool (2020).

Vragen en discussietips

Uw eerste indruk

1. In de roman worden veel woorden en zegswijzen uit Nederlands-Indië/Indonesië gebruikt. Hoe vond u dat tijdens het lezen?
2. Waarin is Keuls het beste geslaagd volgens u: het neerzetten van een plot of het tekenen van de personages? Met welke voorbeelden kunt u uw mening illustreren?
3. In hoeverre staan de beschrijvingen van de ruimtes in het verhaal in dienst van het neerzetten van het personage Johanna Redeker?

Het boek nader bekeken

4. Wat had het terugkijkend vertellen voor effect op u als lezer?
5. De stoel waarin Johanna Redeker graag zit, is een leidmotief genoemd in deze leeswijzer. Waarvoor staat die stoel volgens u?
6. Bij de verklaring van het motto in deze leeswijzer is verwezen naar de scène waarin Yvonne haar overleden moeder ziet. Zijn er nog andere manieren waarop u het motto bij de roman of bij het hoofdpersonage vindt passen?
7. Wat vindt u ervan dat Yvonne zelf van haar moeder niet naar de toneelschool mag, maar dat ze haar dochter wel stimuleert om cultuur op te snuiven via een jeugdabonnement voor de voorstellingen in het Kurhaus?
8. Hoe kijkt u aan tegen de passage waarin Yvonne een medicijnvrouw bezoekt en daarna haar haar terugkrijgt? Vergelijk uw leesbelevingen eens met elkaar en probeer te onderzoeken of de westerse blik de lezer hier in de weg kan zitten.
9. Bij de bespreking van de symboliek in de roman is al heel wat langsgekomen. Welke symboliek heeft u nog meer gevonden in *Mevrouw mijn moeder*? Kijk voor ideeën eventueel in het uittreksel dat Lucas Kruse van de roman maakte (zie bronnen).
10. Heeft u gelachen bij het lezen van dit boek? Bij welke passage(s)?

Schrijver, lezer en maatschappij

11. In hoeverre slaagt Keuls er volgens u in het verhaal van haar moeder uit te tillen boven het persoonlijke? Probeer zowel geslaagde als minder geslaagde passages te vinden als het gaat om de universaliteit van het verhaal.
12. Paul van Vliet zegt in het interview door Elles de Bruin (vanaf 4:25): 'Jammer dat het afgelopen is. Je wilt nog mee met die mensen. Dat is denk ik het grootste compliment dat je haar kan geven.' Past dit compliment wat u betreft bij *Mevrouw mijn moeder*? Hoe sloeg u het boek dicht?
13. Yvonne merkt op dat zij drie oosterse, spirituele geschenken van haar moeder kreeg: 'de tijd als een altijd aanwezige, niet-opjagende factor, de weldaad van de aanraking en het geheim achter de woorden'. Ze helpen haar in het westerse leven waarin ze belandt. Herkent u (een van) deze gaven bij uzelf of mensen uit uw omgeving? En zo ja, wat betekenen ze voor u?
14. Stel dat u was aangenomen als verzorgster van mevrouw Redeker. Hoe lang zou u het volhouden en waarom schat u dat zo in?

Creatieve vragen

15. Stelt u zich eens voor dat u een van de kinderen van Johanna Redeker bent. De hulp in huis is er weer eens vandoor en aan u de taak om een advertentie op te stellen. Schrijf eens zo'n oproep voor een verzorgende, eerlijk, maar ook wervend.
16. Recepten spelen een belangrijke rol in het leven van de oude Indische dames. Heeft u een familierecept dat u is doorgegeven van eerdere generaties? Bekijk ze eens met elkaar, of, als dat mogelijk is, bereid dan het gerecht en eet het gezamenlijk op tijdens de bijeenkomst.

Bronnen

Onderstaande recensies zijn te vinden op het internet. Wel bieden sommige kranten slechts enkele artikelen gratis aan, waarna de volgende artikelen alleen voor abonnees toegankelijk zijn. Een goede bron voor recensies is LiteRom. Recensies uit deze database over oorspronkelijk Nederlandstalige literatuur zijn voor alle bibliotheekleden gratis raadpleegbaar, zowel in de bibliotheek als thuis (zie <https://www.bibliotheek.nl/collectie/digitale-bronnen.html>). Sommige bibliotheken kopen ook de Literom Wereld in, met recensies van oorspronkelijk in het buitenland verschenen titels. Toegang hiertoe op locatie en/of thuis verschilt dus per plaats en is na te gaan via de website van uw lokale bibliotheek. Ook via de bibliotheek te raadplegen is het hieronder genoemde uittreksel van Lucas Kruse.

Interviews

- Bakker, Jan-Hendrik: 'Verhalen van de laatste Indische oma'. In Provinciale Zeeuwse Courant, 5 maart 1999. <https://krantenbankzeeland.nl/issue/pzc/1999-03-05/edition/null/page/11?query=>
- Bruin, Elles de: 'Recht van spreken: Yvonne Keuls'. Op NPO, 11 juli 2019. https://www.npostart.nl/yvonne-keuls/11-07-2019/pow_04110284

Recensies

- Berg, Joop van den: 'Die hechte Indische familieband wordt steeds lossier'. In: Trouw, 13 maart 1999. <https://literom.nbdbibliion.nl/detail/27686die-hechte-indische-familieband-wordt-steeds-lossier/>
- Berg, Rien van den: 'Een monument voor moeder Keuls'. In: Nederlands Dagblad, 16 maart 1999. <https://literom.nbdbibliion.nl/detail/45705/een-monument-voor-moeder-keuls/>
- Knevel, Andries: 'De moeder van Yvonne Keuls: drammerig, zingend, boos'. In: Reformatorisch Dagblad, 10 maart 1999. <https://www.rd.nl/oud/boek/boekku/990310boeklio3.html>
- Pipers, Miriam: 'Mevrouw mijn moeder'. In: Leeswolf, 31 december 2001. https://schaarbeek.bibliotheek.be/en/catalog/yvonne-keuls/mevrouw-mijn-moeder/book/library-marc-vlacc_10161428

Uittreksel

- Kruse, Lucas: 'Mevrouw mijn moeder'. Op: Uittrekselbank nbd Bibliion, zonder datum. <https://uittrekselbank.nbdbibliion.nl/detail/294475/mevrouw-mijn-moeder>